

## ФЕНОМЕН РЕГІОНАЛЬНИХ ПАРТІЙ ІЗ УСЕУКРАЇНСЬКИМ СТАТУСОМ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2020 РОКУ

**П. В. Ворона,**

*Національний фонд досліджень України*

У статті аналізується феномен регіональних партій із усеукраїнським статусом на місцевих виборах 2020 р. Зазначено, що позачергові та нетипові для України парламентські вибори у 2014 р. стали безпосереднім наслідком трансформації свідомості під час Революції гідності.

Зауважено, що навіть з огляду на пандемію коронавірусної хвороби, очікувану глобальну економічну кризу та інші суспільні проблеми в Україні відбулись місцеві вибори, і вони є визначальними для майбутнього політичного життя в Україні з огляду на кілька обставин: це перші місцеві вибори після завершення реформи децентралізації (на новій територіальній основі); виборці, за Виборчим кодексом, могли проголосувати насамперед за партію і обирали її кандидата; відбулась трансформація виборчих технологій через пандемію коронавірусу; низька явка для місцевих виборів стала традиційним фактом, що спонукує партії до максимальної мотивації і активізації свого електорального поля; деякі політичні партії, втрачаючи електоральну підтримку в більшості регіонів, перетворюються теж у регіональні проекти.

Вказано, що місцеві вибори 2020 р. змінили розклад політичних гравців. І хоча місцеві еліти у багатьох регіонах зробили ставку на непарламентські партії – це початок локальної політичної децентралізації. Більшість виборців зробили свій вибір на користь конкретної політичної сили, пов'язуючи з нею надію на вихід із кризи як на національному, так і на місцевому чи навіть особистому рівнях.

Досліджено, що феномен успіху регіональних партій із усеукраїнським статусом на місцевих виборах 2020 р. у багатьох регіонах пов'язаний зі зростанням довіри до регіональних еліт, що часто демонструють свою незалежність від парламентських партій та здійснюють автономну регіональну політику, що може мати негативні наслідки за умов посилення сепаратистських відцентрових настроїв та політичної активізації національних меншин. Українська держава має розуміти ці загрози, а правові механізми мають унеможливити створення регіональних політичних проектів. Парламенту необхідно унормувати участь політичних партій у місцевих та парламентських виборах для уникнення регіоналізму.

**Ключові слова:** регіональна партія; сепаратизм; місцеві вибори; національні меншини; обласна рада; регіон; регіональний лідер; громада.

### THE PHENOMENON OF REGIONAL PARTIES WITH ALL-UKRAINIAN STATUS IN THE 2020 LOCAL ELECTIONS

**P. V. Vorona,**

*National Research Foundation of Ukraine*

In the article the author analyzes the phenomenon of regional parties with all-Ukrainian status in the 2020 local elections. He noted that the early and atypical for Ukraine parliamentary elections in 2014 were a direct consequence of the transformation of consciousness during the Revolution of Dignity and the 2019 presidential election has already become a kind of sentence for the political system and the «old» elites. Even in view of the coronavirus pandemic, the expected global economic crisis and other social problems in Ukraine, local elections have taken place and are crucial for the future of political life in Ukraine in several circumstances: these are the first local elections since decentralization reform. Basis at the level of communities and districts); voters, according to the Electoral Code, could vote primarily for the party and, if they wished, elect a candidate; there was a transformation of electoral technologies due to the coronavirus pandemic (local elections do not vote for TV, but used completely new, not typical tools of interaction with voters, including network); low turnout for local elections has become a traditional fact, which encourages parties to maximize motivation and intensify their electoral field; some political parties, losing electoral support in most regions, are also transformed into regional projects (Samopomich, Golos, etc).

In general, the 2020 local elections changed the schedule of political players. The Servant of the People, the EU, the Batkivshchyna, and the OPZZ remained the leaders in supporting Ukrainians in most regions (albeit a presidential one with a tendency to lose votes). Local elites in many regions have relied on non-parliamentary parties, the beginning of local political decentralization. Most voters chose a particular political force, hoping for a way out of the crisis at both the national, local and even personal levels. And the phenomenon of success of regional parties with all-Ukrainian status in the 2020 local elections in many regions is associated with growing trust in regional elites, who often demonstrate their independence from parliamentary parties and pursue autonomous regional policies, which can have negative consequences if separatist sentiment and political activation of national minorities. The Ukrainian state must understand these threats and legal mechanisms must make it impossible to create regional political projects. Parliament needs to regulate the participation of political parties in local and parliamentary elections to avoid regionalism.

**Keywords:** regional party; separatism; local elections; national minorities; regional council; region; regional leader; community.

**Постановка проблеми.** Відповідно до чинного законодавства в Україні не можуть існувати «містечкові» чи «регіональні» партії. Їх виникнення є доволі небезпечним явищем, адже вони можуть у перспективі ставати політичною базою для виникнення сепаратистських рухів і бути загрозою для національної безпеки нашої держави та її територіальної цілісності. Особливо коли ці партії мають електоральну базу з національних меншин, які проживають компактно. Досить довго українське суспільство і держава не вбачали загрози в тенденції виникнення таких партій, але місцеві вибори 2020 р. вказали на зростання їхнього впливу в окремих регіонах аж до політичного домінування. Ця ситуація стала досить сприятливою для тих політичних утворень, які, «діючи на межі закону і беззаконня, на власний розсуд коригували суспільно-політичне життя в окремих регіонах та перебувають під впливом зовнішніх (агресія РФ, політика Польщі та Угорщини, Румунії стосовно нашої країни) і внутрішніх (політика децентралізації в країні) викликів ігнорувати потенціал регіональних партій не варто» (Кармазіна, 2018), особливо коли на останніх місцевих виборах вони отримали відчутну підтримку. Тому сьогодні перед лідерами держави та парламентом країни питання існування регіональних партій постає досить гостро: регіональна політична партія – «один із важелів демократії та демократизації чи свого роду банальний інструмент боротьби за владу в центрі та в регіонах» (Кармазіна, 2018). Хоча така політична сила може стати і силою політичного впливу сусідньої держави на зовнішню і внутрішню політику Української держави. Вона може стати основою ідеології «федералізму», яка постійно вкидається до нас ззовні та підтримується українофобськими силами.

Відповідно до статистики, наданої громадянською мережею ОПОРА, найбільшу кількість мандатів у радах усіх рівнів, а також посад міських голів здобули самовисуванці – 18,1 %, партії: «Слуга народу» – 14,6 %, ВО «Батьківщина» – 10,2 %, «За майбутнє» – 9,5 %, «Опозиційна платформа – За життя» – 9,4 %, «Європейська солідарність» – 8,7 %, «Наш край» – 4,2 %, ВО «Свобода» – 2,2 %, «Українська стратегія Гройсмана» – 1,5 % та «Пропозиція» – 1,4 %. У територіальних громадах із кількістю виборців понад 10 тис., за даними ОПОРИ, найбільшу кількість місць здобули: «Слуга народу» – 15,4 %, «Європейська солідарність» – 12,8 %, «Опозиційна платформа – За життя» – 12,4 %, ВО «Батьківщина» – 10,3 % та «За майбутнє» – 9,2 %. Загалом на ці п'ять

партій припадає 60,1 % обраних депутатів. «Тобто статистика засвідчує, що рівень обласних рад, районних і місцевих рад від 10 тис. виборців мають різну політичну палітру і переможців», – наголошено у звіті ГО «Опора». Там також відзначається, що серед обраних міських, селищних та сільських голів переважна більшість осіб теж балотувались як самовисуванці – 46,8 %, «Слугу народу» представляють 15,9 % обраних керівників громад, «За майбутнє» – 6,4 %, ВО «Батьківщина» – 4,8 % та «Опозиційну платформу – За життя» – 3,7 % (Про зупинення дії, 1997). Отже, зі звіту бачимо, що деякі партії, які отримали лідируючі позиції в регіонах, на всеукраїнському рівні не увійшли до групи (10) лідерів.

Тому феномен виникнення регіональних партій та перспективи їхнього впливу на генезу політичної системи необхідно досліджувати і по можливості уникати в зародку їх негативного впливу на єдність суспільства або ж сприяти їх становленню як інструменту демократизації в умовах реалізації політики децентралізації системи публічного управління.

**Аналіз останніх публікацій.** За проблематикою статті маємо вагомий дослідження відомих українських учених та політологів. Серед них варто виокремити дослідження І. Бекешкіної, Т. Березовця, А. Білоуса, К. Бондаренка, О. Гараня, А. Єрмолаєва, М. Кармазіної, Г. Куц, В. Лісничого, В. Небоженка, Р. Павленка, В. Піча, О. Радченка, О. Солоня, О. Соскіна, М. Томенка, В. Тарана, В. Фесенка, О. Хімченка, Ю. Шведа та інших політологів-науковців.

У своїх дослідженнях більшість із них схиляються до думки, що в Україні фактично відсутні повноцінні політичні партії (Афонін, Гонюкова, Войтович, 2006; Шведа, 2004). Вважається, що це зумовлено нашим трансформаційним розвитком. Адже у перехідних суспільствах інститути громадянського суспільства ще слабкі, а під суспільними інтересами часто розуміються групові інтереси тих, хто створив і фінансує партію для відстоювання власних інтересів, у тому числі легалізації впливу на місцеву й центральну владу. Такі партійні проекти приваблюють до себе виборців, які сподіваються на отримання певних особистих вигод у разі її перемоги. Таким чином формуються клієнтельні партії (*кланові, олігархічні, особистісні проекти*) – «це патронажні організації, які нічого спільного із політичними партіями не мають. Вони приділяють значну увагу організаційним аспектам роботи і мають забезпечувати постійне надходження ресурсів для своїх членів і симпатиків. Поширювати свій вплив

їм легко, оскільки лояльність їхніх прихильників повністю базується на наданні їм матеріальних благ і підтримки» (Хімченко, 2006).

Важче будувати ідеологічні партії, особливо коли ще громадянська свідомість є невисокою та домінує в партійному середовищі розбещеність клієнтельними відносинами. Ідеологічним молодим партіям важко нарощувати електоральний вплив, не побувавши при владі і не використавши адміністративного ресурсу. Але саме від ідеологічних партій залежить стабілізація демократичних режимів, формування партійних систем демократичної моделі, а їхня діяльність формує громадянське суспільство і зміцнює державу.

**До невирішених раніше частин загальної проблеми** розвитку партійної системи в Україні та впливу держави на ці процеси належить дослідження феномену становлення в Україні мережі місцевих регіональних партій (політичних проєктів) та їхній вплив на формування ідеології регіоналізму, що може трансформуватись у сепаратизм.

**Мета статті** – провести аналіз виниклого феномену регіональних партій із усеукраїнським статусом, особливо їхню роль на місцевих виборах 2020 р. до обласних рад, дослідити можливі наслідки для розвитку української державності існування регіональних політичних проєктів.

**Виклад основного матеріалу.** Перші регіональні політичні проєкти виникли в Кримському та Донбаському регіонах ще в 1992–1993 рр., і їхня діяльність була суто регіональною. У 1992 р. виникла Партія економічного відродження Криму, пріоритетом якої стала розбудова «Республіки Крим». Пізніше стало відомо, що згадана політсила було свого роду буфером («прокладкою») між кримінальним світом півострова та місцевою владою. Згодом виникали партії «Союз на підтримку Республіки Крим» (С. Куніцин), «Народна партія Криму» (В. Межак), Республіканська партія Криму (Ю. Мешков), Кримська партія соціальних гарантій (Є. Фікс), Руська партія Криму (С. Шувайніков). До речі, остання у своїх програмних документах заявляла про мету отримання для Криму «самостійного державно-політичного статусу» (Кармазіна, 2018). У 1994 р. в Криму напередодні місцевих та парламентських виборів виникли ще 12 політичних партій, але проіснували вони недовго, що свідчить про їхній проєктний характер. Місцеві вибори 1995 р. легітимізували на Кримському півострові наслідки зрощення криміналітету та влади та спряли формуванню «специфічного політичного режиму» із сепаратистськими позиціями. Цей процес був

припинений Президентом України Л. Кучмою у 1996 р. шляхом підписання Указу «Про зупинення дії Закону Автономної Республіки Крим «Про об'єднання громадян» (1992) як такого, що суперечив Конституції України та чинному законодавству, у т. ч. особливо Закону України «Про об'єднання громадян» (Про зупинення дії, 1997). Згаданий Закон трактував – політичні партії мають мати лише всеукраїнський статус і реєструватись Мін'юстом України (Про об'єднання громадян, 1992).

На Сході України центром громадсько-політичного життя стало м. Донецьк, якраз тут відбувались з'їзди регіональних партій Донбасу. У 1991 р. тут був створений партійний осередок Ліберальної партії України (І. Маркулов та В. Щербань), у 1992 р. – Партія Праці (В. Ландик, М. Азаров), виникають громадські рухи із русофільськими настроями: «Интердвижение Донбасса», «Движение за возрождение Донбасса», «Народное движение Луганщины». Таке громадсько-політичне середовище прищепляло місцевим мешканцям ідеологію федералізму, земельного устрою, проросійські настрої, *анти-НАТО* тощо. Не випадково якраз тут силами місцевих партійних функціонерів була «відновлена» Комуністична партія України на чолі з місцевим «комсомольцем» П. Симоненком. Згодом тут виникла Партія регіонального відродження (В. Рибак), партія Мусульман України (Р. Брагін). Політичні партії вже на Донбасі стали інструментом не лише «об'єднання за інтересами» на місці, а відстоювання цих інтересів у столиці.

Подібне партійне будівництво відбувалось у Харківській та Дніпропетровській областях. Варто згадати Партію Слов'янської єдності (О. Бахтіяров) – російську партію в Україні та ВО «Громада» (П. Лазаренко). На виборах до українського парламенту «Громада» на Дніпропетровщині отримала 35,34 % голосів виборців.

На Донеччині у 1997–2001 рр. активно діяла Партія Солідарності України, виступаючи за інтеграцію в СНД (з 2000 р. її очолив П. Порошенко), згодом вона стала сателітом Партії Регіонів. Напередодні регіональні партії Донеччини розпочали блокуватись для участі в парламентських виборах 2002 р.

Згодом виникали партії з відверто проросійськими, антиукраїнськими настроями: Партія миру і єдності, КППС, «Союз» та ін. Політичні сили Донбасу почали в 2000-х рр. об'єднуватись навколо ідеології регіоналізму як протестної проти політики центру, що згодом вилилось у сепаратистський рух – у 2001 р. виникла Партія

Регіонів, до якої влились: Партія регіонального відродження, Партія «Трудова солідарність України», Партія солідарності України, Партія Праці, Партія «За красиву Україну». Станом на 1 січня 2001 р. в країні вже було зареєстровано 109 партій, але лише 12 із них мали в усіх регіонах легалізовані партійні осередки, а 18 загалом не мали обласних структур, а 12 – не мали жодних обласних утворень. Це і були вже регіональні партійні організації (Кармазіна, 2018).

У 2003 р. рішенням Верховного Суду України було скасовано реєстрацію 28 політичних партій, які не мали серйозного впливу в суспільстві, але водночас можливість блокування на виборах 2002 р. сприяла явищу регіоналізму, яке певним чином було підтримане Президентом Л. Кучмою, коли він заручився підтримкою «пропрезидентського Блоку «За єдину Україну». Народ його влучно переназвав як «За ЄдУ», вклавши в назву певну ідеологічну сутність. На парламентських виборах цей Блок отримав 11, 77 % виборців (у Донецькій області – 36,83 % за рекордної їх явки). У програмних засадах Блоку чітко був задекларований регіоналізм як вектор розвитку України, включаючи створення в парламенті другої палати. «Україна регіонів» стала ідеологією донбаської еліти, що згодом вилилось в події «Руської весни» 2014 р.

У цей період до регіональних політичних сил відносили партії «Єдність» (О. Омельченко), Українську морську партію (С. Ківалов), Совість України (С. Хачатурян), «Рідне місто» (О. Ковалюк), «Самопоміч» (А. Садовий) та ін.

Але особливо в післявиборчий період після Революції гідності зростає кількість політичних партій, які відстоюють інтереси регіональних еліт, про що свідчать і результати місцевих виборів 2020 р. Особливістю місцевих виборів 2020 р. є їх максимальна партизація, адже в усіх територіальних громадах із чисельністю виборців понад 10 тис. вони проводились на партійній основі. Як зазначає чинне законодавство, політична партія – це зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян, які є прихильниками певної ідеології чи загальнонаціональної програми розвитку суспільства, яке має за мету сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян і бере участь у виборах та інших політичних заходах (акції підтримки чи протесту до влади, волевиявлення, політичні дискурси тощо) (Ворона, 2009). Але експерти зазначають, що політологічний аналіз діяльності та програмних засад деяких українських партій, особливо за критеріями наявності загальнонаціональної програми розвитку

держави та участі у виборах, дає змогу констатувати – деякі політсили в Україні (навіть офіційно зареєстровані) не є типовими політичними партіями (тобто не є партіями загальнодержавними), а мають регіональне «базування» і електоральне ядро, часто мають лідерський регіональний характер (*зорієнтовані на одного з лідерів регіону та його команду, яку він створив, перебуваючи на службі в органах публічної влади*).

Саме поняття «регіональна політична партія» в українському законодавстві не зафіксоване. Реально місцеві політичні партії («регіональні») в Україні діють «під прикриттям» формальних документів, які засвідчують їхній всеукраїнський статус. Вони мають формально зареєстровані осередки в більшості областей, що необхідно для їх легалізації. До речі, у Законі про політичні партії діє правова норма, згідно з якою рішення про створення політичної партії (приймається на її установчому з'їзді) має бути підтримано підписами не менше 10 тис. громадян України (виборців), зібраними не менш як у двох третинах районів не менш як двох третин областей України. Після проведення реформи АТУ, зменшення кількості районів – процес реєстрації містечкових партій стане ще легшим. А ця вимога виконується хоча і реально, але формально – оскільки діяльність в інших областях не планується. Бо чого б у двох третинах областей громадяни підтримували своїми підписами партію, названу ім'ям якогось політика чи обласного центру чи містечка. Наприклад, політичні партії: «Довіра», «ВО «Черкащани», «Рівне разом», «Команда Дніпра», «Київська громада», «Біла Церква разом», «Наш дім – Одеса», «Успішний Харків», Українська Галицька партія, «Партія угорців України», «Команда Андрія Балоги» та інші мають суто регіонально-містечковий характер.

В останнє десятиріччя розвитку Української держави географія функціонування регіональних політичних сил розширилась, і науковець М. Кармазіна виокремлює такі механізми їхнього творення:

- партія ставала фактично регіональною в результаті зміни програмних документів і керівництва;
- авторитетний регіональний чиновник, концентруючи у своїх руках адмінресурс, із його допомогою розгортає мережу структур конкретної партії;
- після «Помаранчевої революції» до створення своїх політичних регіональних/субрегіональних структур вдалися етнічні меншини, унаслідок чого утворилась Партія угорців України та

Демократична партія угорців України (Кармазіна, 2018).

Але методологія створення регіональної партії є теж різна. Одна з них – «придбання партії» та перейменування. Як правило, ці та інші подібні політсили, які мають у своїх назвах назви міст, прізвиська мерів чи інших політиків регіонального рівня, засновані регіональними політиками та беруть участь лише в місцевих виборах у певній області або місті – усе це партії із формально всеукраїнським статусом.

Наприклад, політична партія «Рівне разом» до 18 липня 2020 р. називалася «Партія громади об'єднаних власників багатоквартирних будинків, будівельників та будівельних організацій» (партія «ОСББДУ»), згодом мала назву «Влада народу». На честь міста Рівного вона отримала назву в 2020 р. Партія «Команда Дніпра» теж до 26 квітня 2017 р. мала іншу назву – «Союз українських демократів», потім стала «За рідне місто», а в листопаді 2018 р. ця політсила перейменувалась на «Громадську позицію» («зовсім випадково» вона на минулих парламентських виборах асоціювалася з партією «Громадянська позиція Анатолія Гриценка»). 30 липня 2020 р. вона отримала назву «Команда Дніпра». Регіональною варто вважати і партію «Перемога Пальчевського». Її лідер претендував на крісло міського голови Києва, але лише столицею вона не обмежилась, а делегувала своїх представників до складу рад інших областей і міст. До 27 червня 2020 р. партія «Перемога Пальчевського» називалась партією «Україна завтра», але й під цією назвою вона не брала участі ні в місцевих виборах 2015 р., ні в парламентських 2019 р.

Міські голови та інші очільники місцевих еліт не лише навчилися обходити чинне законодавство і видавати свої регіональні партії за загальнодержавні, а й співпрацювати «дистанційно», надаючи одні одним підтримку під час організації виборчого процесу. Тобто умовна «Партія мера Іваненка» делегує своїх представників до комісії у регіон мера Василенка, а «Партія мера Василенка» підставляє плече в комісіях у тій області, де балотується дружній мер Іваненко (Сегеда, 2020). Крім того, місцеві еліти уникли потреби просити підтримки в партійних лідерів парламентських партій (іноді не задарма) для свого балотування за умови партизації місцевих виборів – вони отримали свої партійні структури і політичну незалежність від «центру».

Як приклад, до Закарпатської обласної ради нині пройшло 8 політичних сил: «Рідне Закарпат-

тя» – 59 845 голосів (17,78 %); «Слуга народу» – 58 783 (17,47 %); ВО «Батьківщина» – 42 432 (12,61 %); «КМКС «Партія угорців України» – 39 049 (11,60 %); «Команда Андрія Балоги» – 36 583 (10,87 %); «Європейська солідарність» – 30 407 (9,03 %); «За майбутнє» – 30 214 (8,98 %); «Опозиційна платформа – За життя» – 26 980 (8,02 %). Отже, із 8 партій переможців – три регіональні (разом – 40, 25 % виборців). Інші п'ять разом отримали – 56, 11 % (Хто пройшов до Закарпатської, 2020).

Усього кандидатів у депутати Закарпатської обласної ради висували 10 політичних сил. Найбільше депутатів у новій раді від партії «Рідне Закарпаття», найменше – від політсил «Європейська солідарність», «За майбутнє» та «Опозиційна платформа – За життя». Всього в обласній раді із 64 депутатів 34 обрані за територіальними виборчими списками (перемогли у своїх конкретних округах), 30 – в єдиному багатомандатному виборчому окрузі (пройшли за списком партій-переможців). Серед них – 16 жінок, що становить 25 %. У раді 2015–2020 років було лише 7 жінок, що становило 11 %. Найбільше жінок представляє партію «КМКС «Партія угорців України». Серед депутатів 40 людей не є членами будь-якої партії, 24 – є членами політичних сил. Зокрема, усі 6 депутатів «Європейської солідарності» є її членами, а от жоден із 11 депутатів «Слуги народу» не є членом партії. До оновленої Закарпатської обласної ради знову обралися 22 чинних депутатів облради та одна народна депутатка – І. Климпуш-Цинцадзе. Також депутатом обласної ради став і чинний голова Закарпатської ОДА О. Петров (Хто пройшов до Закарпатської, 2020).

Така ж сама ситуація є в більшості областей України, де на місцевих виборах до обласних рад та обласних центрів зайшли регіональні політичні проекти. Серед цих партій: «Довіра» (Полтавська обл. рада – 17, 7 %), Українська Галицька партія (Львівська обл. рада – 5,66 %), «Варта» (м. Львів – 5,6 %), «Партія Ігоря Колихаєва «Нам тут жити» (м. Херсон – 22,96 %), «Українська Стратегія Гройсмана» (Вінницька обл. рада – 44,37 %), Команда Симчишина (Хмельницька обл. рада – 19,04 %), «Платформа громад» (Івано-Франківська обл. рада – 10, 33 %), Блок Вілкула «Українська перспектива» (Дніпропетровська обл. рада – 13,33 %), партія «Блок Вадима Бойченка» (м. Маріуполь – 45,6 %), «Рідний дім» (Чернігівська обл. рада – 30,7 %), «Блок Кернеса – Успішний Харків» (Харківська обл. рада – 34,56 %), «Блок Світличної – «Разом» (Харківська обл. рада – 12,4 %), ВО «Черкашани» (Черкаська обл.

рада – 9,16 %), «Єдність» О. Омельченка (м. Київ – 8,74 %), УДАР В. Кличка (м. Київ – 19,98 %) та інші проекти (Сегеда, 2020; Сурняк).

Отже, досить показовою є участь у місцевих виборах регіональних партій, їхні результати на фоні парламентських свідчать про посилення впливу регіональних еліт. Як приклад, наведемо результати виборів (партії, що подолали 5-відсотковий бар'єр) у кількох з областей:

– вибори до Львівської обласної ради («ЄС» – 30,8 %, «Слуга народу» – 9,49 %, «Самопоміч» – 8,71 %, ВО «Батьківщина» – 7,39 %, «Голос» – 6,56 %, ВО «Свобода» – 6,05 %, Народний Рух України – 5,8 %, *Українська Галицька партія* – 5,66 %, «За майбутнє» – 5,24 %;

– вибори до Івано-Франківської обласної ради (ВО «Свобода» – 19,51 %, «ЄС» – 17,25 %, «За майбутнє» – 16,33 %, ВО «Батьківщина» – 14,86 %, *Платформа громад* – 10,33 %, «Слуга народу» – 8,55 %;

– вибори до Хмельницької обласної ради (*Команда Симчишина* – 19,04 %, «За майбутнє» – 18,24 %, «Слуга народу» – 14,8 %, *За конкретні справи* – 14,04 %, «ЄС» – 10,11 %, ВО «Батьківщина» – 9,21 %, Радикальна партія Ляшка – 5,16 %;

– вибори до Вінницької обласної ради (*Українська стратегія Гройсмана* – 44,37 %, «ЄС» – 11,99 %, ВО «Батьківщина» – 11,11 %, «Слуга народу» – 8,76 %, Опозиційна платформа – За життя» – 6,78 %, «За майбутнє» – 5,92 %;

– вибори до Черкаської обласної ради («За майбутнє» – 14,11 %, «Слуга народу» – 13,91 %, «ЄС» – 13,24 %, «Голос» – 11,04 %, «Черкащани» – 9,16 %, Опозиційна платформа – За життя» – 6,96 %, ВО «Батьківщина» – 6,19 %;

– вибори до Полтавської обласної ради («Довіра» – 17,17 %, «Слуга народу» – 14,68 %, «За майбутнє» – 13,47 %, ВО «Батьківщина» – 11,96 %, Опозиційна платформа – За життя» – 10,64 %, «Рідне місто» – 9,2 %, «ЄС» – 8,69 %;

– вибори до Чернігівської обласної ради («Рідний дім» – 30,7 %, «Наш край» – 14,7 %, «Слуга народу» – 12,5 %, Радикальна партія Ляшка – 11,1 %, ВО «Батьківщина» – 8,15 %, Опозиційна платформа – За життя» – 7,14 %, «За майбутнє» – 6,79 %, «ЄС» – 6,37 %;

– вибори до Харківської обласної ради («Блок Кернеса – Успішний Харків» – 34,54 %, Опозиційна платформа – За життя» – 21,33 %, «Слуга народу» – 12,76 %, «Блок Світличної – Разом» – 12,4 %, «ЄС» – 8,05 % (Сегеда, 2020).

Виборець на місцевих виборах на регіональному чи місцевому рівні орієнтується не лише на «київського лідера партії», а й місцевого лідера

та на список кандидатів. Саме наявність «сильної місцевої команди» та харизматичного місцевого лідера є важливим посилом у електоральних симпатіях для мешканців усіх міст та областей України. Тому і процес формування регіональної партії після отримання всеукраїнської структури, після перейменування продовжувався у напрямі формування елітної команди на чолі з «розкрученим» лідером. І хоча особливий громадський запит на нові обличчя з досвідченими управлінцями мав місце на місцевих виборах, але цей запит пропрезидентська партія «Слуги народу» та інші парламентські партії повністю не задовольняли. Тому і виникла потреба в регіональних проектах.

Соціологи зазначають, що напередодні місцевих виборів 25 жовтня 2020 р. майже третина опитаних виборців (у межах запланованої вибірки) вказали, що вони шукатимуть альтернативу серед нових обличчя при виборі партії, за яку голосуватимуть. Розглядаючи дані щодо альтернативи в розрізі регіонів, стає очевидно, що нові та місцеві партії внесли істотні корективи на місцевих виборах. Але якщо парламентські політичні партії займалися активною політичною діяльністю в регіонах, то вони мали успіх, а ті, хто не перебували в центральній владі і теж мали активну позицію, також отримали перемогу. Локальний успіх на місцях взяли НРУ, «Самопоміч» у Львові, «Свобода» у Хмельницькому та Івано-Франківську тощо (Сурняк).

**Висновки.** Позачергові та нетипові для України парламентські вибори у 2014 р. стали прямим наслідком трансформації електоральної свідомості під час Революції гідності. А президентські вибори 2019 р. вже стали свого роду виразом політичної системи та «старим» елітам. Навіть з огляду на пандемію коронавірусної хвороби, очікувану глобальну економічну кризу та інші суспільні проблеми в країні місцеві вибори відбулись і є визначальними для майбутнього політичного життя в Україні з огляду на кілька обставин:

– це перші місцеві вибори після завершення реформи децентралізації (на новій територіальній основі на рівні громад та районів);

– виборці, за Виборчим кодексом, могли проголосувати насамперед за партію і, якщо хотіли, обирали й кандидата;

– відбулась трансформація виборчих технологій через пандемію коронавірусу (на місцевих виборах голосують не за ТБ, а використовувалися зовсім нові, не типові інструменти взаємодії з виборцями, у тому числі мережеві);

– низька явка для місцевих виборів стала традиційним фактом, що спонукає партії до

максимальної мотивації і активізації свого електорального поля;

– деякі політичні партії, втрачаючи електоральну підтримку у більшості регіонів, перетворюються теж у регіональні проекти («Самопоміч», «Голос» тощо).

Загалом, місцеві вибори 2020 р. змінили розклад політичних гравців. Партії «Слуга народу», ЄС, «Батьківщина», ОПЗЖ залишилися лідерами підтримки українців у більшості регіонів (хоча президентська з тенденцією втрати голосів). Місцеві еліти в багатьох регіонах зробили ставку на непарламентські партії – це початок локальної політичної децентралізації. Більшість виборців зробили свій вибір на користь конкретної політичної сили, пов'язуючи з нею надію на

вихід із кризи як на національному, так і на місцевому чи навіть особистому рівнях. А феномен успіху регіональних партій із всеукраїнським статусом на місцевих виборах 2020 р. у багатьох регіонах пов'язаний із зростанням довіри до регіональних еліт, що часто демонструють свою незалежність від парламентських партій та здійснюють автономну регіональну політику, що може мати негативні наслідки при посиленні сепаратистських відцентрових настроїв та політичної активізації національних меншин. Українська держава має розуміти ці загрози, а правові механізми мають унеможливити створення регіональних політичних проєктів. Парламенту необхідно унормувати участь політичних партій у місцевих та парламентських виборах для уникнення регіоналізму.

### Список використаних джерел

- Афонін Е., Гонюкова Л., Войтович Р. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики. Київ : Центр сприяння інституту розвитку державної служби, 2006. 160 с.
- Ворона П. В. Особливості та суперечності проведення місцевих виборів на пропорційній основі. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp/content/uploads/2013/11/2009-1-22.pdf>
- Кармазіна М. Регіональні політичні партії в Україні: зародження феномена. Вип. № 14. 14 квіт. – 20 квіт. 2018 р. URL: [https://zn.ua/ukr/internal/regionalni-politichni-partiyi-v-ukrayini-zarodzhennya-fenomena-275126\\_.html](https://zn.ua/ukr/internal/regionalni-politichni-partiyi-v-ukrayini-zarodzhennya-fenomena-275126_.html)
- Найбільше мандатів у радах усіх рівнів і посад мерів здобули самовисуванці – ОПОРА. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3140070-najbilse-mandativ-u-radah-usih-rivniv-i-posad-meriv-zdobuli-samovisuvanci-opora.html>
- Про зупинення дії Закону Автономної Республіки Крим «Про об'єднання громадян» : Указ Президента України від 16.04.1997 № 328/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328/97#Text>
- Про об'єднання громадян : Закон України від 16.06.1992 № 2460-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12#Text>
- Сегеда Г. Регіональні партії зі всеукраїнським статусом або «Ми самі (не) місцеві». 2020. 17 серп. ОПОРА. URL: [https://www.oporaua.org/blog/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi\\_2020/20301-regionalni-partiyi-zi-vseukrayins-kim-statusom-abo-mi-sami-ne-mistsevi](https://www.oporaua.org/blog/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/20301-regionalni-partiyi-zi-vseukrayins-kim-statusom-abo-mi-sami-ne-mistsevi)
- Сурняк О. Як зміниться розклад політичних сил у регіонах після місцевих виборів. 112.ua. URL: <https://ua.112.ua/mnenie/yak-zminytsia-rozsta-novkapolitychnykh-syl-u-rehionakh-pislia-mistsevykh-vyboriv-534598.html>
- Хімченко О. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 208 с.

### References

- Afonin, E., Honiukova, L. & Voitovych, R. (2006). Hromadska uchast u tvorenni ta zdiisnenni derzhavnoi polityky [Public participation in the creation and implementation of public policy]. Kyiv : Tsentri spriannia instytutu siinomu rozvytku derzhavnoi sluzhby [in Ukrainian].
- Vorona, P. V. (2009). Osoblyvosti ta superechnosti provedennia mistsevykh vyboriv na proporsiiini osnovi [Features and contradictions of local elections on a proportional basis]. Retrieved from: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp/content/uploads/2013/11/2009-1-22.pdf>
- Karmazina, M. (2020). Rehionalni politychni partii v Ukraini: zarodzhennia fenomena [Regional political parties in Ukraine: the emergence of the phenomenon]. Bypusk № 14. 14.04 – 20.04 2018 roku. Retrieved from: [https://zn.ua/ukr/internal/regionalni-politichni-partiyi-v-ukrayini-zarodzhennya-fenomena-275126\\_.html](https://zn.ua/ukr/internal/regionalni-politichni-partiyi-v-ukrayini-zarodzhennya-fenomena-275126_.html)
- Naibilshe mandativ u radakh usikh rivniv i posad meriv zdobuly samo-vysuvantsi [Self-nominated candidates – OPORA – won the most seats in councils of all levels and positions of mayors] OPORA. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/3140070-najbilse-mandativ-u-radah-usih-rivniv-i-posad-meriv-zdobuli-samovisuvanci-opora.html>
- Pro zupynennia dii Zakonu Avtonomnoi Respubliky Krym «Pro obiednannia hromadian» [On suspension of the Law of the Autonomous Republic of Crimea «On Association of Citizens»] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16.04.1997 № 328/97. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328/97#Text>
- Pro obiednannia hromadian [On citizens associations] : Zakon Ukrainy vid 16.08.1992 № 2460-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12#Text> [in Ukrainian].
- Seheda, H. (2020). Rehionalni partii zi vseukrainskym statusom abo «My sami (ne) mistsevi» [Regional parties with all-Ukrainian status or «We ourselves (none) local»]. 17.08.2020 roku. OPORA. Retrieved from: [https://www.oporaua.org/blog/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi\\_2020/20301-regionalni-partiyi-zi-vseukrayins-kim-statu-som-abo-mi-sami-ne-mistsevi](https://www.oporaua.org/blog/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/20301-regionalni-partiyi-zi-vseukrayins-kim-statu-som-abo-mi-sami-ne-mistsevi)

Хто пройшов до Закарпатської обласної ради: партійність, гендер, досвід. *Закарпаття онлайн*. 2020. 10 листоп. URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/207154-KHto-proishov-do-Zakarpatskoi-oblasnoi-rady-partiinist-hender-dosvid>

Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем : навч. посіб. Львів : Тріада плюс, 2004. 528 с.

Surniak, O. Yak zminytsia rozklad politychnykh syl u rehionakh pislia mistsevykh vyboriv [How will the distribution of political forces in the regions change after the local elections]. *112.ua*. Retrieved from: <https://ua.112.ua/mnenie/yak-zminytsia-rozstanovka-politychnykh-syl-u-rehionakh-pislia-mistsevykh-vyboriv-534598.html>

Khimchenko, O. (2006). Politychni partii i vyborchyi protses v umovakh rozbudovy demokratychnoho suspilstva [Political parties and the electoral process in terms of building a democratic society]. Kyiv: VD «Profesional», 2006 [in Ukrainian].

Khto proishov do Zakarpatskoi oblasnoi rady: partiinist, hender, dosvid (2020) [Who passed to the Transcarpathian regional council: party affiliation, gender, experience]. *Zakarpattia online*. 10.11.2020 roku. Retrieved from: [.net.ua/News/207154-KHto-proishov-do-Zakarpatskoi-oblasnoi-rady-partiinist-hender-dosvid](https://zakarpattia.net.ua/News/207154-KHto-proishov-do-Zakarpatskoi-oblasnoi-rady-partiinist-hender-dosvid)

Shveda, Yu. (2004) Teoriia politychnykh partii i partiinykh system [Theory of political parties and party systems]. Lviv: Triada plus, 2004 [in Ukrainian].

#### **Ворона Петро Васильович,**

доктор наук з державного управління, професор, начальник управління грантового забезпечення, Національний фонд досліджень України, 01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1

**Цитування:** Ворона П. В. Феномен регіональних партій із усеукраїнським статусом на місцевих виборах 2020 року. *Вісн. НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2021. № 2 (101). С. 102–109.

**Стаття надійшла:** 06.05.2021

**Схвалено до друку:** 24.05.2021

#### **Vorona, Petro V.,**

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Grant Support Department, National Research Foundation of Ukraine, 1, Borys Hrinchenko St., Kyiv, 01001, Ukraine  
E-mail: [voron67@ukr.net](mailto:voron67@ukr.net)  
<http://orcid.org/0000-0002-6755-9023>

**Citation:** Vorona, P. V. (2021). Fenomen rehionalnykh partiy iz useukrayinskym statutom na mistsevykh vyborakh 2020 [The phenomenon of regional parties with all-ukrainian status in the 2020 local elections]. *Bulletin of the NAPA. Series «Public Administration»*. Is. 2 (101). P. 102–109 [in Ukrainian].

**Article arrived:** 06.05.2021

**Accepted:** 24.05.2021